

Jenštejnský

občasník

„Lidé to jsou, kdo tvoří obec, nikoli zdi.“ – Thúkydídés

Speciál 1989 - listopad 2015

Sametová revoluce v jenštejnské kronice

Události z listopadu 1989 tak jak je zapsal kronikář Václav Kovanda

Listopad 1989 (ČTK)

ÚVODNÍ SLOVO

Záznam z roku 1989 se od těch předchozích v jenštejnské kronice výrazně liší nejen svou délkou. Jak poznamenal sám kronikář Václav Kovanda, konečně tam bylo možné napsat vše to, co tam patří. Vznikl tak pohled na českou historii od války až po listopad 1989.

V tomto prvním elektronickém speciálu Jenštejnského občasníku tedy najdete události Sametové revoluce tak, jak je tam před víc jak 25 lety zapsal náš kronikář.

Za přepis textu z kroniky velmi děkuji paní Kovandové.

Jiří Hulík

„Už je to tady!“ To bylo heslo událostí, které vyvrcholily 17. listopadu 1989. Bez jediného výstřelu padla totalita. Strašidlo komunismu přestalo obcházet republiku. V dějinách lidstva je jeden rok nepatrný zlomek, ale v dějinách našeho národa nezapomenutelný historický přelom. „Něco shnilého je v království Dánském.“ Známa věta, kterou pronesl v 16. století dánský princ Hamlet. Je s podivem, jak je tato věta aktuální o 400 let později právě u nás.

Naše dějiny pamatují mnoho kotrmelců, převratných událostí, vítězství i porážek. Těch bylo vždy víc. Jedno však v dějinách lze vy-

číst přesně. Ať to byl Turek, Germán, Švéd nebo Rakušák, vždy proti Čechům stál cizák. Poloha našeho území, překrásná, úrodná a bohatá země uprostřed Evropy vždy lákala chtivého nepřítele, většinou silnějšího a krvelačného, aby pokořil ten malý národ, zmocnil se jeho bohatství a podmanil si jeho lid.

Ano, právě konec té poslední věty mi nedá spát a pronásleduje mě jako strašný přízrak. Je to sen, ze kterého se člověk bojí probudit jenom proto, že by se mohl změnit ve skutečnost. Ale sen není nekonečný a člověk se probudit musí. Ale to naše probuzení po čtyřicetiletém snu bylo oprav-

du kruté. Kruté proto, že v této epoše, o které chci dnes psát, proti nám nestál cizí nepřítel, ale vlastní národ rozdvojit a bratru bratru se stal vlkem. Úplně se zhroutila národní hrdost a bratrovražedný teror. Český národ se bude za tuto etapu stydět až do skonání světa. Možná, že dějiny ji jednou nazvou dobou poučnou, ale proč to musela být zrovna naše generace, která podstatnou část svého života prožila právě v této době. Jak je všechno klamné!? Vždyť počátek se zdál být vstupem do ráje.

Byly jsme malými dětmi, když fašistické Německo, které nás na dlouhých 6 let sevřelo v kleštích vševládců světa, bylo

poraženo armádou Sovětského svazu. Radost celého národa byla bezmezná. Byli to Rusové, naši bratři, kteří nás osvobodili, a tisíce jejich hrobů je navždy rozseto po naší vlasti. V této válce zahynulo přes 50 milionů lidí. Její poslední dějství proběhlo v Praze. A my děti jsme poprvé slyšely slovo mír.

A to byl ten vstup do ráje, velice chudého ráje, ale s bohatými zírky. Ještě bezmála 3 roky jsme měli žít v určité nejistotě. Republika byla po válce ve zuboženém stavu. Lidé se jen pomalu vzpamatovávali z hrůz a útrap, které přináší každá válka. A právě v těchto 3 poválečných letech přišla nabídka od americké vlády – takzvaný Marshallův plán.

Měla to být dlouhodobá pomoc finanční i materiálová. A co za to? Pokračovat v budování silného demokratického státu, k čemuž jsme měli jako průmyslově i agrárně vyspělý stát velice blízko. Přijetí plánu se neuskutečnilo. Po našem boku stál přítel nejvěrnější Sovětský svaz v čele s generálissimem soudruhům Stalinem!!!

Místo americké pomoci jsme přijali v nejtěžší době při katastrofální neúrodě v roce 1947 pomoc od SSSR. Tisíce tun pšenice, kterou nakoupil v Kanadě pro svůj hladovějící národ, nám „nezištně“ poskytl a zpečetil tím přátelství na věčné časy. Co nás však tato pomoc stála, ukázaly dějiny.

Pak přišel únor 1948. Úder, na který žádný čestný člověk nikdy nezapomene. Veškerá moc přešla do rukou lidu. Zvolili jsme si za prvního dělnického prezidenta Klementa Gottwalda – věrného syna komunistické strany. Na obranu vymožeností lidu byly zřízeny lidové milice. A právě únor 1948 měl být tím mezníkem, který nám měl navždy připomínat začátek nové epochy našich dějin, začátek nové cesty k socialismu a později ke komunismu.

K tomu komunismu, kde si budeme všichni rovni, kde nebude ani pánů, ani žebráků, kde budeme všichni odměňováni stejným dílem (lenoši i dřiči, zloději a vrazi zrovna tak, jako všichni poctiví a čestní lidé). Tvrdili nám, že nebudou nepoctivci a všichni budeme šťastni. Všem stejně budou lítat pečení holubi do huby, pardon, do úst. To všechno a ještě mnohem víc jednou bude.

Ohromné nadšení zavládlo v celém národě. Jak jednoduché bylo tento národ doslova zblbnout. Polepili jsme republiku plakáty s budovatelskými a nadšenými hesly. Všechna kasárna s mohutnou bojovou technikou

j jsme schovali za hesla o míru, naše továrny, obchody, ulice, všechno bylo v záplavě hesel. A ty nejčastější:

- Sovětský svaz náš vzor!
- Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak!
- V čele s KSČ za vítězství pracujícího lidu!
- SSSR přítel nejvěrnější!

Jako nejagresivnější ze všech se mi s odstupem času jeví heslo: - Kdo nepracuje, ať nejí!

Hesel jsme měli tisíce, schovali jsme za ně všechnu špínu a všechna rozbitá okna. Běda, kdyby někdo neměl na 1. Máje v oknech výzdobu. Vše se kontrolovalo, hodnotilo a zanašelo do kádrového materiálu. Miliony vlaječek a hesel jsme polepili svá pracoviště. I krávy v kravíně začaly víc dojit, když měly stěny polepené plakáty.

Naši umělci se předháněli ve skládání oslavných písní a veršů. Naši spisovatelé popsali miliony stránek papíru hrdinskými romány. Rostlo historické dílo. Nová doba rodila nové umělce, kteří za stohy uměleckých děl byli oceňováni státními vyznamenáními a řády. Převratná doba!

Z každého dělníka byl úderník, který svou práci přebuduje svět, ze všech děvčat budou traktoristky, které rozorají všechny meze, abychom k sobě měli blíž. Z počátku se opravdu zdálo, že všechny těžkosti překonáme nedšením a prací. Jak dlouho vydrží v člověku nadšení, když pozná podvod a že jeho práci jiný zneužívá.

Po únoru 1948 se začala tvrdě upevňovat moc KSČ. Každý, kdo nesouhlasil s její ideou, byl převychován. Milovaný vůdce lidu a jeho nejvěrnější syn soudruh Klement Gottwald si potřísnil ruce krví. A byla to krev jeho přátel nejvěrnějších, spolustraníků. Ze strachu o svou moc se požírali navzájem.

Desítky nevinných lidí bylo popravených a desetitisíce bylo těžce žalářováno jenom proto, že měli odlišný názor na budoucnost tohoto státu anebo pouze pro ztrátu důvěry, jak se velice často užívalo v rozsudcích. Za vydatné podpory sovětských poradců se strana zbavovala všech svých nepřátel. Nepřítelem byl každý, kdo měl mozek k myšlení, kdo vlastnil kousek půdy, obchod, živnost. Větším nepřitelem byl ten, kdo měl statek, továrnu, velkoobchod. Velkým nepřitelem byl doslova každý vzdělaný člověk.

Na 300 tisíc lidí odešlo před terorem za hranice. Ať to byl doktor, inženýr nebo kněz. Církev byla obzvláště nebezpečná, a proto s ní

musela strana rázně skoncovat. Anebo proto, že kromě vzdělání byla církev i bohatá a někomu se zachtělo její bohatství si přivlastnit. Stejně jako všechno ostatní soukromé bohatství. Strana vedla nesmířitelný boj s nositeli jakékoliv víry, kromě víry v diktaturu proletariátu. Jak krutě na to právě ten proletariát doplatil!

Není možné vypsát všechno, co se dělo na začátku druhé poloviny 20. století v naší vlasti. Ani to snad není v možnostech kronikáře. Tato epocha byla podrobně zpracovaná v celostátním měřítku a zapsaná do našich dějin jako jedna z nejtragičtějších. Musí být snahou všech, aby nebyla nikdy zapomenuta. V 50. a 60. letech dorůstala i naše generace v dospělé lidi a společnost, do které jsme byli zařazeni, měla být tou nejvyspělejší a nejvzdělanější.

Vzdělání nás všech spočívalo na idejích marxismuleninismu a ne na poznávání vlastní historie. Komunističtí normalizátoři pokřivili tvář národa před celým světem, ale to všechno jim nestačilo. Vědomi si svých chabých vědomostí, nemohli se většinou vzdělávat na normálních vyšších školách, začali si zakládat vlastní vzdělávací instituty. Poslání těchto takzvaných škol bylo různé a jednalo se o okresní, krajské nebo vysoké školy politické. Vysoká škola politická v Moskvě byla pouze pro vyvolené. Hlavní jediný vyučovací předmět byl marxismus-leninismus.

Ale pozor! Učilo se na vysokých vědeckých základech. A tak na příklad v krajské vysoké stranické škole bylo možné dosáhnout za pár měsíců titulu Absolvent vysokého učení marxismus-leninismu (VUML). Studium na vysoké stranické škole se získávaly vysokoškolské tituly. A máme další světové prvenství ve stovkách vysokoškolských absolventů bez řádného studia. Tyto kádry byly okamžitě zařazovány na všechna vedoucí místa od mistrů až po ředitele, od učitelů až po rektory vysokých škol, od poslanců a předsedů MNV až po vládu a prezidenta.

Bylo uzákoněno právo na práci. Každý musel být zaměstnaný. Vymýtili jsme slovo „nezaměstnaný“. Stali jsme se tak světovým unikátem. Byli jsme zemí s největší umělou zaměstnaností na světě. Každý člověk i flákač musel být zaměstnaný a musel dostávat „zasloužený plat“. Do čela tohoto dění se postupně dostávali komunisté a nikdo neměl právo kritizovat jejich činnost a chování. Začalo se říkat: „Co strana činí – dobře činí.“ Stranic

ká legitimace a stranické vzdělání stačilo i negramotovi, aby se z něho stal nadčlověk.

Každý vedoucí komunista rozhodoval o životě nás všech. Chceš za hranice na dovolenou, chceš stavět dům, chceš získat vzdělání – o všem rozhodují já, komunista. Chceš získat dobré postavení? Tak na to zapomeň nebo rozšiř naše řady a staň se aktivním členem KSČ. Komunistou se mohl stát a také stal každý, kdo chtěl žít bezstarostně v dobrém postavení, s plnou kapsou, materiálním zajištěním (někdy i kradeným), krátce řečeno – vůdce, kariérista. A tak jsme byli svědky masového vstupu do řad všemocné KSČ.

Většinou šlo o kariéru vlastní, ale v mnoha případech i o kariéru členů rodiny. Už jenom členství ve straně bylo zárukou, že děti budou přijaté na studia, dostanou lepší místa, vyšší plat. Čím vyšší funkce v KSČ, tím zamženější chodníček pro sebe i své nejbližší.

Dlužno však říci, že ve všem tom dění jsme měli nedostižného učitele, přítele nejvěrnějšího – Sovětský svaz. Po celá léta byl pro nás obyčejné lidi opravdu štítem a zárukou, nadějí a vírou. Naši představitelé nikdy nezapomněli zdůraznit, že veškerá pomoc ze strany SSSR je naprosto nezištná a bratrská.

Jak krutě se nám tato důvěra a víra nevyplatila, ukázal 21. srpen 1968. V pražských ulicích opět tekla krev. Přítel nejvěrnější SSSR nám na svých tancích přivezl ohnivě poselství od svého vůdce prvního tajemníka soudruha Leonida Iljiče Brežněva. Tato smutná kapitola našich dějin, pravda o potlačení Pražského jara, nesmí chybět v našich učebnicích.

Ještě o jedné smutné stránce ve výchově podle ideálů zavedených po roce 1948 je potřeba napsat. O tom, jak nepředstavitelné škody byly napáchány na znásilněných charakterech našeho národa. Už dětem ve školách chodili členové dělnických lidových milicí ukazovat pistole, samopaly a kulomety a vyprávěli jim o nepříteli, který nás chce napadnout. Proto musí být jejich tatínkové a dědečkové po zuby ozbrojeni a musí se učit střílet a nenávidět. Ano, dětem ve školách, těm dětem, kterým by měli raději číst národní pohádky a učit je základům vzdělanosti.

V 1. třídě byla „Poupata“ – slabikář plný krásných obrázků a povídaní o rodině, přírodě, zvířatech, nahrazen učebnicemi plnými pionýrů, vojáků, tanků, úderníků a nepřehledným množ-

stvím nesmyslných výročí. Dětem bylo od malička vtoukáno do hlav nepředstavitelné množství falešných a nepravdivých informací. Nikdy se děti neměly dozvědět, kdo byl T. G. Masaryk, E. Beneš, R. Štefánek, jak vznikla naše samostatná republika, o statečných českých letcích bojujících v řadách anglických letců ve 2. světové válce, o pronásledování hrdinů, kteří byli pronásledováni za zradu, místo aby byli zapsáni do naší historie.

Čas se však nedá zastavit. Děti vyrostly a samy se ptaly, zda je všechno pravda, co je napsáno v učebnicích, knihách, novinách, co je předkládáno ve sdělovacích prostředcích.

Stydím se za sebe i za všechny rodiče, že jsme dětem začali říkat pravdu pozdě. Báli jsme se říkat jim pravdu, aby se někde neprořekly, aby nám to nebylo přičteno jako mínus a zapsáno do našich kádrových posudků. Všichni jsme se báli jeden druhého, soused souseda, sourozenci si přestali rozumět.

Byl to kolaps národa. Toho národa, který se pyšnil tak bohatými dějinami, kulturními i politickými velikány světového významu. Národ se stal tlupou lidí s pokleslým charakterem a morálkou. Všichni kradli, kdo nekradl, okrádal rodinu – to bylo naše heslo. Nebyla nebo spíš neměla být síla, která by řekla dost, je konec vlády jedné strany, je konec ponižování a vydírání, je konec natahování ostatních drátů s vysokým napětím kolem hranic. Tento hazard, kterému se říkalo cesta ke komunismu, nás stál 40 let života a natolik nás pokrýval, že jsme neměli ani sílu, ani odvalu něco proti tomu dělat.

Naše generace narozená těsně před 2. světovou válkou má dost zážitků a zkušeností a hlavně smutný pocit promarněného života. Po nás přišla generace narozená v období devastace. Co jim mohla společnost nabídnout? Jaký život si mohli tito lidé vybudovat, čemu mohli věřit? Utekli do soukromí, protože se jim politika jevila jako svinstvo, všechna aktivita vypadala beznadějně. A tak se každý staral o svůj majetek, sháněl nejrůznější věci pro materiální zabezpečení, co je doma, to se počítá. To jim přece nemůže nikdo vyčítat! To je způsob přežití, který nám vnutily poměry.

A potom máme další novou generaci, která tuto frustraci nemá, která v sobě nenese ani strašný zážitek z roku 1968, ani nemá strach z politických represí. A to je současná mládež, která si říká:

„Ježíšmarjá, tohle přece není možné, takhle my žít nebudeme!“ A nakonec jde do ulic. Když se v ulicích shromáždí deset tisíc lidí, mohou je policisté ještě mlátit, ale jakmile se sejde sto, dvě stě tisíc lidí, tak se policisté musí sami bát, mohlo by to dopadnout obráceně.

K prvnímu letošnímu střetu mládeže, studentů a odvážných lidí všeho věku s ochránci veřejného pořádku došlo při 20. výročí tragické smrti studenta Jana Palacha, který se upálil 16. ledna 1969 na Václavském náměstí v Praze na protest proti vstupu takzvaných bratrských vojsk do Československa a proti zavedené reformaci.

Ukázalo se, jak moc se naše vláda bojí mrtvého studenta a jaká opatření připravila, aby zmařila pietní vzpomínku. V pohotovosti byl ohromný organizační štáb, tisíce příslušníků SNB s bojovou technikou, vrtulníky a s vodními děly. Tehdy si každý z nás musel uvědomit, jak velkou sílu má obyčejná kytička, kterou chtěli lidé položit na hrob Jana Palacha ve Všetatech, v místě jeho rodiště, kam byly jeho ostatky násilně převezeny z Olšanského hřbitova v Praze.

Doslova tisíce policistů a tajných obsadily všechny přístupové cesty k Všetatům. Hřbitov i město byly uzavřenou oblastí. Z vlaků nesměl nikdo vystoupit, auta nesměla ani projíždět, každý chodec byl kontrolován. Všechny podezřelé policisté nakládali do připravených autobusů, odebrali jim osobní doklady a odváželi je desítky kilometrů daleko, do neznámých míst, aby se nemohli vrátit. Mnoho lidí bylo zatčeno.

V Praze bylo brutálně rozehnáno několik demonstrací většinou mladých lidí pomocí vodních děl a obušků. Vládnoucí třída se ze strachu chovala jako obluda, která začíná cítit svůj konec. To byl obraz událostí v Praze a Všetatech při Palachově týdnu v lednu.

Co bylo v Praze a Všetatech započato, nedalo se zastavit. Strach vládnoucí třídy narůstal. Každá další akce mladých lidí byla potlačovaná se stále větší brutalitou. Demonstrace k výročí událostí srpna 1968 byla ještě rozehnána a utopená ve smrti obušků a vodních děl. I když tyto demonstrace dosahovaly několika tisíc převážně mladých lidí, zůstávaly osamocené. Nepřidala se k nim ta vrstva lidí, která měla rozhodnout, to znamená: dělníci, inteligence a venkov. Všichni trochu ustrašeně čekali, tak jako celý život. Strach byl stále sil-

nější, i když v duchu každý držel mladým lidem palce a fandil jim.

A generální tajemník KSČ Milouš Jakeš a mnoho jiných představitelů stále hlasitěji vykřikovali do celého světa, že národ je jednotný a plně podporuje politiku KSČ a jejich ústředního výboru a že pouze malé skupinky zmanipulovaných mladých lidí narušují klid a pokojnou práci.

Je třeba se v tomto okamžiku alespoň zmínit o situaci v ostatních státech východního bloku. V SSSR byla situace značně nepřehledná. Narůstaly republikové nepokoje. Docházelo k těžkým konfliktům v zakavkazských republikách – Ázerbájdžánu, Arménii a Gruzii. Byly to národnostní spory a teklo mnoho krve.

Zcela jiná byla situace v pobaltských republikách, které byly násilně připojeny k SSSR, jako poslední 5. 8. 1940. Litva, Lotyšsko a Estonsko byly samostatnými republikami patřícími do západního bloku. S násilnou stalinovou anexí se nikdy nesmířily. Při prvním náznaku rozkladu republikového svazu se právě tyto 3 republiky snažily znovu osamostatnit. Boj to byl dlouhý a vůbec ne jednoduchý.

Jiná situace byla v Polsku, které se dalo cestou velké zadluženosti a rostoucí inflace. Boj o vládu se přestřelil a hnutí Solidarity v čele s Lechem Walesou začalo mít navrch. Obdobná situace nastala v Maďarsku, které jako první ze socialistických států vstoupilo do otevřené roztržky tohoto společenství. Byl to začátek totálního rozpadu marxistickoleninského seskupení zemí budujících komunismus.

Mnohem horší situace byla v NDR. Po 2. světové válce, kterou Německo prohrálo, rozdělily si vítězné mocnosti SSSR, USA, Velká Británie a Francie německé území na 4 zóny. Ze 3 zón západních mocností vznikla Německá spolková republika. Ze sovětské zóny vznikla v roce 1949 Německá demokratická republika. SSSR zde začal hospodařit po svém.

S rozdělením Německa na 2 části se obyvatelé nikdy nesmířili. Ekonomická situace se v obou částech velmi rychle rozcházela ve prospěch NSR. O této zemi se po několika letech její existence mluvilo, jako o hospodářském zázraku. NDR byla začleněná do východního bloku a naprosto izolovaná od druhé části Německa. Násilně byli rozdělení příbuzní, rodinní příslušníci i majetky.

Vše vyvrcholilo v roce 1961, kdy přesně 13. srpna nařídila vláda NDR postavit betonovou zeď, která rozdělila Berlín na 2 části –

západní a východní. Mnoho lidských životů bylo zmařených při pokusech zeď překročit. Na straně NDR se bez varování střelelo.

Kruté rozdělení národa trvalo až do letošního roku, kdy se tisíce občanů NDR snažilo přes Maďarsko a později přes Československo, překročit hranice do NSR a žádat o azyl. Velvyslanectví NSR v Praze bylo přeplněné několika tisíci utečenců z NDR, kteří se touto cestou snažili dostat do NSR.

Situace byla stále vážnější. Vláda SSSR byla neústupná k požadavku sjednocení Německa, bála se zhroucení východního bloku. Vyvrcholení nastalo v prosinci, míra trpělivosti přetekla. Lidé na obou stranách berlínské zdi doslova holýma rukama i pomocí různého nářadí začali zeď likvidovat.

Nejdříve byly proraženy průchody a lidé z obou částí Německa se opět svobodně spojili. Nesmyslné roztržení národa skončilo. Postupně mizela celá zeď. Každý si bral kousek na památku, aby mohl jednou svým dětem a vnukům vyprávět, jak nesmyslná a hloupá může být politika, která rozděluje národy. Ke sjednocení Německa byl ještě kus cesty, ale rozum začal vítězit. Ne ve všech státech Evropy však vítězil rozum.

Doslova strašnou demonstrací síly předvedl na sklonku roku diktátor Nikolaj Čaučesku v Rumunsku. Jeden z nejchudších států v Evropě byl jedním z posledních ve východním bloku, kde odolávala diktatura proletariátu, ztělesněná diktaturou jedné rodiny.

Po vzoru Polska, Maďarska a hlavně Československa vyšel rumunský lid do ulic. K prvnímu střetu s mocí došlo ve městě Temesvár. Čaučeskova policie a vojsko zakročily proti demonstraci střelbou do bezbranných lidí. Zprávy byly otřesné. O život přišlo přes 2000 lidí. Oheň vzplál po celém Rumunsku. Policie vystupovala proti bezbrannému obyvatelstvu nejkrutějším způsobem. Všude teklo mnoho krve. Rumunská armáda však postupně přešla na stranu lidu a po několika dnech měla navrch.

Začalo stíhání nejkrutějšího diktátora současnosti a jeho ještě krutější manželky. Byli dopadeni vojenskou jednotkou na útěku v pancéřovaném voze a okamžitě postaveni před vojenský tribunál. Improvizovaný soud na tajném místě byl rychlý. Rozsudek zněl trest smrti zastřelením a byl okamžitě vykonán. Ve zprávách naší televize jsme měli možnost něko-

likrát shlédnout otrěsné záběry z řádění rumunské policie a poslední okamžiky života krvavého diktátora prezidenta Rumunské socialistické republiky N. Čaučeska a jeho manželky i vykonanou popravu. Těla obou tyranů byla pohřbena na neznámém místě.

V Bulharsku nedošlo ke krveprolití, ale i zde nastaly politické změny. Byl sesazen dlouholetý a starý předseda komunistické strany Bulharska Todor Živkov a nahrazen vládou vedenou Petarem Mladenovem. Vývoj v Bulharsku však zůstal velice nejasný. Jedinou baštou stalinizmu v Evropě zůstala Albánie. Jak dlouho?

Vývoj událostí v Československu stál za podrobný popis. Stalo se, co se muselo stát. Celé dění v naší společnosti k tomu směřovalo. Společnost v naší zemi byla ponižovaná, pošlapávaná a naše hrdost dosti poničená. Nic se nedá stupňovat do nekonečna. Obsah hrnce postavený na horkou plotnu začne pomalu vřít, stačí přiložit a vše přeteče, stejně jako trpělivost.

Socialismus, komunismus a fašismus jsou založené na vládě jedné strany. Kdo nesouhlasí, bude odstraněn, likvidován morálně i fyzicky. Pod jakou rouškou je vše prováděno, je naprosto jedno, výsledek je vždy stejný – likvidace. Ten pomyslný československý hrnc přetekl přesně 17. listopadu 1989. Ani ten největší optimista nemohl tušit a tím méně vědět, co se dá do pohybu. V tento okamžik platilo jen jedno heslo: „Už je to tady!“ 17. listopad 1989 vejde do dějin našich národů jako mezník.

Co se vlastně ten den stalo? Studenti pražských škol se sešli na úředně povolené akci k uctění památky studenta Jana Opletala, který byl právě před 50 lety smrtelně zraněn gestapem při demonstraci proti nacistům. Jeho pohřeb byl důvodem k mohutným represáliím nacistů proti studentům, které začaly právě 17. listopadu 1939. Vzpomínková akce proběhla v Praze na Albertově. Odtud se část studentů vydala přes Vyšehrad do centra Prahy.

Průvod procházel po nábřeží kolem Národního divadla a zabočil na Národní třídu. Zde na studenty čekalo nemilé překvapení. Ulice i přilehlé prostory byly důkladně uzavřeny desítkami obrněných policejních vozů a stovkami příslušníků SNB, StB a zvláštního oddílu červených baretů vycvičených jako smečka psů proti lidem vlastního národa. Všichni byli vyzbrojeni obušk

a obrannými štíty.

Čelo průvodu, ve kterém bylo několik set mladých lidí, bylo odríznuté od ostatních, obklíčeno a stlačované do středu. První reakcí mladých lidí bylo navázat dialog s ozbrojenci. Dívky v čele průvodu nesly květiny a snažily se je zasunout policajtům za plexisklové štíty. Zděšení nastalo, když odpovědi byly rány obušky a kopance.

„To režim udeřil a celá zem se zachvěla,

to proudem tekla krev a obloha ztemněla,

To smrtelná je křeč té strašné

obludy co říkala si strana,

to vizitka je lásky co v našich
srdcích měla být zachována.“

Kruh se uzavíral, rány obušky a kopanců do bezbranných a zděšených mladých lidí přibývaly. Mnoho z nich zůstalo ležet na zemi, stále víc tekla krev. Naše slavná bezpečnost se překonávala. Konečně dostala příležitost beztržně útočit na nepřipravené lidi. Příkladem těch nejhorších surovců strhával ostatní. Oči podlité krví a strašná nenávisť je hnala proti demonstrantům.

Co se to vlastně v tomto okamžiku stalo? Kdo měl tu sílu doslova zfanatizovat mladé ozbrojence, vzdělané a myslící tvory, aby mlátili a kopali do stejně mladých dívek a chlapců, kteří proti nim stáli s květinami a zapálenými svíčkami jako symbolem míru. Byl to strach a nenávisť polobohů ve stranických a vládních funkcích, že by mohli přijít o svá postavení, nakradené majetky a peníze. Nenávisť proti všemu lidu, který se odváží zvednout hlavu, jim dovolila schválně hrubé napadání.

Těmi prvními, kteří zvedli hlavy, byli právě studenti. To bylo jejich hrdinství vykoupené krví. Celá akce trvala jen několik desítek minut. Kdo byl uvnitř uzavřeného prostoru, neměl šanci uniknout. Za rozběsněnými příslušníky SNB postupovaly obrněné vozy. Na dlažbě Národní třídy zůstalo ležet mnoho zraněných.

A závěr celé akce? Příslušníci SNB a červených baretů vytvořili kordon a všechny demonstranty jím hnali a při tom do nich kopali a mlátili je obušk. Na konci této uličky hrůzy nebyl zdravý nikdo. Mnoho zraněných se nenechalo ani ošetřit ze strachu před další represí a léčili se tajně. Přesný počet zraněných se nikdy nedozvíme, ale byly jich stovky.

Kolik výher a slavných vítězství si připsala naše slavná rodná

KSČ. Toto bylo její poslední. Bylo to však vítězství? Byla to poslední kapka trpělivosti. Komunistická mašinérie i se všemi přísluhovalci se začala potápět do bahna, ve kterém se po celá desetiletí snažila utopit celý národ.

Sled událostí od 17. listopadu do konce roku je tak převratný a důležitý, že není možné přehlédnout ani jediný den. Naše novodobé dějiny všechny tyto dny přesně a věrně zaznamenaly.

V naší kronice je dění zaznamenané alespoň v heslech:

17. 11. – pátek: Poslední zoufalý pokus KSČ o udržení moci. V krvavém, surovém násilí potlačena studentská demonstrace.

18. 11. a 19. 11. – sobota, neděle: Atmosféra v Praze byla napjatá. Tisk, televize a rozhlas byly stále v rukách komunistů a snaží se dementovat zprávy o masakru na Národní třídě. Sobotní Rudé právo dokonce napsalo, že povolání příslušníci SNB 17. listopadu pouze prověřovali totožnost demonstrantů a několik jich zatkl. V sobotu večer byla zahájena pietní akce, zapalování svíček na místech, kde předchozího dne tekla krev. Nejvíce svíček bylo zapálených u sochy sv. Václava na Václavském náměstí, které se od toho dne stalo centrem setkávání a veškerého dění.

20. 11. – pondělí: Studenti vysokých a středních škol v Praze vstoupili do stávk. Odpoledne se Václavské náměstí zaplnilo mohutnou manifestací. Nápis na transparentech a skandovaná hesla mluvila dostatečně jasnou řečí. Po hodině se dav vydal na Pražský hrad. Na Mánesově mostě byl však zastavený jednotkami SNB. Manifestanti se rozešli, ne však na dlouho.

21. 11. – Ke stávce pražských studentů se připojily i mimopražské vysoké školy. Zasedal ÚV KSČ, který odmítl ústy prvního tajemníka MV KSČ M. Štěpána vést dialog se studenty a s ulicí. V 16 hodin bylo Václavské náměstí opět zaplněné lidmi do posledního místečka. Počet byl odhadnutý na čtvrt milionu. Poprvé bylo Václavské náměstí ozvučené a z balkonu budovy Melantrichu mluvili k Pražanům za OF - Občanské fórum Jan Ruml, Václav Havel, za herce Jiří Bartoška. Moderátorem akcí se stal kněz Václav Malý. Shromáždění končilo státní hymnou doprovázenou zpěvem Marty Kubišové, která měla stranou zakázáno 20 let vystupovat na veřejnosti.

22. 11. – Studenti ve dne v noci nepřetržitě hlídali u sochy sv. Václava. Byl založen celostátní studentský koordinací

výbor. Na ÚV KSČ nastal chaos, nebyl schopný zaujmout jakékoliv stanovisko. V 16 hodin bylo Václavské náměstí opět zaplněné. Novináři se shodli na ještě větší účasti Pražanů než včera.

23. 11. – Městský tajemník KSČ M. Štěpán navštívil závod ČKD v Praze Vysočanech, kde kromě jiného prohlásil, že vláda a KSČ si nemohou nechat diktovat podmínky od studentů a dětí. Dělníky ČKD byl ze závodu vypískán. Odpoledního mítinku na Václavském náměstí se poprvé zúčastnili i dělníci z pražských závodů. Na velkém transparentu se objevilo heslo: „Dělníci jsou tady v plné síle a podporují studenty a OF.“ Zde byla také vyhlášena celostátní generální stávka na pondělí 27. 11. mezi 12. a 14. hodinou. Na adresu městského tajemníka KSČ M. Štěpána a generálního tajemníka KSČ M. Jakeše bylo při všech těchto demonstracích napsáno a skandováno nejvíce hesel. Některá z nich:

- Podívej se Štěpáne, jak se tady mačkáme.

- Podívej se Jakeši, už jsme skoro na kaši.

- Kterou pohádku mají komunisté nejraději? Obušku z pytle ven.

Na adresu prezidenta:

- Podívej se Gusto, jak je tady husto.

- Čech a Slovák jeden šik – Dubček je náš Jánošík.

Na adresu KSČ:

- A zazvonil zvonec a vašim pohádkám je konec.

- Ať žije KSČ, ale za svoje.

- Tak dlouho jsme rozvíjeli socialismus, až jsme se stali rozvojovou zemí.

- Malér soudruzi, proletáři všech zemí se konečně spojili.

24. 11. – Poprvé se v televizi objevil Václav Havel. Miroslav Štěpán se vzdal funkce tajemníka pražských komunistů i funkce člena ÚV KSČ. Manifestace se poprvé přemístila na Letenskou pláň, kam se sešlo fantastických 800 tisíc lidí. Bylo to největší shromáždění lidí v dějinách Prahy.

25. 11. – Druhé shromáždění na Letenské pláni lidí očekávajících další postup vývoje. Uskutečnilo se druhé setkání OF vedeného Václavem Havlem s předsedou vlády Ladislavem Adamcem. V předvečer generální stávky byly vyhlášeny požadavky studentů shrnuté do 8 bodů:

1. Vyšetření masakru na Národní třídě 17. listopadu.

2. Zrušení článku ústavy o vedoucí úloze KSČ ve státě.

3. Demise vlád a jmenování vlád nových, kde by nebyla převažala členů KSČ.

4. Propuštění všech politických vězňů a zrušení všech diskriminačních opatření.

5. Demise prezidenta republiky.

6. Rozpuštění a zrušení lidových milicí.

7. Svobodu vyznání.

8. Okamžitý odchod sovětských vojsk z našeho území.

Těchto 8 bodů požadavků studentů se staly hlavní náplní rezolucí při generální stávce 27. 11. na Letenské pláni. Stávka se uskutečnila, jako podpora veškerým obyvatelstvem Československa, na podporu požadavků studentů a OF. Komunisté vyvinuli velkou snahu, aby stávku zmařili. Jejich snaha však byla marná, skutečnost předčila očekávání. Celý národ se postavil za požadované změny. Ve 12 hodin se rozezněly zvony a klaksony aut a celá republika přestala na 2 hodiny pracovat. Narychlo vytvořené tribuny z nákladních aut, valníků a balkonů byly svědky mnoha rezolucí žádajících konec nadvlády KSČ a jejího mocenského aparátu.

Na náměstí v Brandýse n. L. se sešlo několik tisíc lidí, kteří zaplnili celý prostor. Ze všech závodů i institucí přišly průvody lidí. Stávka splnila poslání. Od tohoto dne začalo v celé naší republice nové dění, ale hlavně v Praze začalo nabírat vysoké obrátky. Každý den byl ten hlavní, ale ten následující byl ten ještě hlavnější. Organizátoři celého hnutí, studenti a OF dostali plnou podporu celého národa. Převratné změny ve státní politice, které byly neřešitelné po celá desetiletí, byly řešeny doslova z hodiny na hodinu. Stovky novinářů, filmových a televizních reportérů z celého světa doslova chrlili velké množství informací o svých sdělovacích prostředcích. Československo bylo na prvních stránkách všech světových zpravodajství.

Nebepečí nebylo zažehnané. KSČ měla ještě velikou moc. Naše armáda měla ve svém důstojnickém sboru 96% komunistů. Ministr obrany Milán Václavík marně ujišťoval veřejnost, že armáda nic nepodnikne. Pohyb tankových jednotek směrem ku Praze se utajit nedal. Rovněž pohyb lidových milicí, které byly hlavním nástrojem a zbraní komunistů proti lidem. Proti tomu lidu, na jehož obranu byly původně v roce 1948 ustanoveny. Zatím opak byl pravdou, vždy sloužily vládnoucí

třídě proti lidu. A právě milice byly narychlo, během jediné noci poslané do Prahy, aby mohly být nasazeny proti demonstrujícím studentům. Síla a masovost demonstrací byla tak mohutná, že ani armáda, ani milice se neodvážily zasáhnout. Co by však znamenal zásah těchto po zuby ozbrojených složek se nedá raději ani domýšlet.

27. 11. – Federální shromáždění po bouřlivé diskuzi a na nátlak veřejnosti schválilo vypuštění z ústavy článek 4 o vedoucí úloze KSČ ve státě. Dále FS schválilo zrušení učení marxismu-leninismu ve výchově a vzdělávání. Byla ustavena federální komise na vyšetření událostí 17. listopadu. Poprvé byl ve sdělovacích prostředcích zveřejněn požadavek na odchod sovětských vojsk z celého našeho území.

1. 12. – Při jednání OF poprvé padl požadavek veřejné omluvy a zhodnocení událostí kolem vstupu vojsk 5 států do Československa 21. srpna 1968.

3. 12. – Byla ustavena nová federální vláda. Pod vedením předsedy vlády L. Adamce bylo vyměněno 10 komunistických ministrů. 75% křesel však zůstalo v rukách komunistů nadále. Toto rozhodnutí vyvolalo hned druhý den ráno mohutné demonstrace a nesouhlas s tímto jednáním. OF požádalo prezidenta republiky Gustáva Husáka, aby do Dne lidských práv, tj. do 10. prosince, propustil všechny politické vězně a odstoupil z funkce. Stále pokračovala stávka studentů po celé republice a zároveň s nimi stávka všech divadelních a ostatních umělců. Divadla místo svých normálních představení vedla dialogy s veřejností.

4. 12. – Ten den bylo oznámeno, že během 2. a 3. prosince byla výzbroj lidových milicí převezená do skladů Československé armády. Lidové milice byly definitivně odzbrojeny. Rakousko, jako první stát západního bloku, nebude od nás požadovat vstupní víza.

5. 12. – Byla obnovena činnost Sokola. Byla vyslovena nedůvěra společenské organizaci Československému svazu žen. Federální ministerstvo vnitra oznámilo, že na česko-rakouské hranici budou odstraněny ženíjní technické zátarasy. Práce byly okamžitě zahájeny.

6. 12. – Předseda vlády Ladislav Adamec podal demisi. Prezident G. Husák demisi přijal a pověřil vedením vlády dosavadního místopředsedu Mariana Čálfa.

7. 12. – M. Štěpán a M. Jakeš podali prostřednictvím ČTK, ve

kterém odmítají politickou odpovědnost za události 17. listopadu. Oba byli předsednictvem KSČ vyloučeni z řad KSČ. Na celostátní poradě odborových funkcionářů byla vyslovena nedůvěra Ústřední radě odborů. Večer byla další demonstrace studentů před federálním shromážděním na protest proti pomalému jednání tohoto zákonodárného sboru, ve kterém byla stále většina komunistů. Prezident republiky udělil rozsáhlou amnestii politickým vězňům.

10. 12. – Byla neděle a v Praze na Václavském náměstí bylo opět mohutné shromáždění s požadavkem, aby byla ustavena nová federální vláda a odstoupil prezident G. Husák. V odpoledních hodinách navrhl M. Čalfa novou vládu, která měla 20 členů, z toho 9 za KSČ, 2 za ČSS, 2 za ČSL a 7 bez politické příslušnosti. Někteří členové vlády byli ve vztahu k bývalé politice ještě před několika dny jako političtí vězni. Nový ministr zahraničí Jiří Dienstbier měl ještě včera službu v kotelně jako topič. Nová vláda složila slib do rukou prezidenta G. Husáka, který po tomto aktu podal okamžitě demisi. Při manifestaci na Václavském náměstí zaznělo z úst herce Jiřího Bartošky jméno Václav Havel na místo prezidenta Československa.

11. 12. – Na úřad prezidenta republiky byli navrženi 4 kandidáti: Václav Havel, Alexandr Dubček, Ladislav Adamec, Čestmír Císař. Tento den byla ukončena stávka pražských herců. Studenti dál pokračovali ve stávce. Začala akce úklidu Prahy od plakátů a hesel, kterými byla doslova polepena. Po Praze se objevila nová hesla podporující volbu Václava Havla prezidentem:

- Pod vánoční stromeček Havla jako dáreček.

- Havla mít v čele – přejeme si vřele.

- Havel prezident – Jakeš disident.

- Na hradě i v podhradí – Havel si s tím poradí.

- Na hrad chceme Vaška – ne rudého šaška.

Pokračovalo odstraňování zátarasů na československo-rakouské hranici.

12. 12. – Probíhala celostátní široká diskuze o způsobu volby prezidenta republiky.

14. 12. – Do Československa přijel Tomáš Baťa. Při této příležitosti bylo přejmenováno město Gottwaldov na původní název Zlín. Probíhala diskuze o návrhu na změnu československého státního znaku. Veřejnost požadovala odstoupení komunistických po-

slanců z Národního shromáždění. Složky státní bezpečnosti StB tajně pájly na mnoha místech republiky dokumenty o své činnosti. Také armáda, SNB a KSČ likvidovaly spálením mnoho dokumentů. Ministr národní obrany Miroslav Vacek oznámil zkrácení vojenské služby a zrušení organizací KSČ v armádě. Hranice s Rakouskem a Spolkovou republikou německou byly v délce přes 700 km zrušeny. Organizace KSČ v závodech a veřejných institucích byly zrušené.

17. 12. – Nejžhavější kandidát na úřad prezidenta republiky Václav Havel se představil ve večerním televizním vysílání a vyslovil požadavky:

1. Funkci prezidenta přijme pouze do konání svobodných voleb.

2. Aby po jeho boku stál Alexander Dubček v jakékoliv funkci.

Prahou prošel průvod studentů a Pražanů přesně po měsíci od krvavých událostí. Průvod byl důstojný a nikým nerušený. V čele průvodu nesli transparenty s nápisem: Na Národní vzpomínáme, na hrad Havla posíláme.

19. 12. – Mnoho studentů přišlo před parlament podpořit kandidaturu Václava Havla na úřad prezidenta. Poslanec vítali chlebem a solí, květinami, otvírali jim dveře do budovy. Když ráno přišlo, doprovázeli je do budovy s deštníky. Akce byla perfektně zorganizovaná. Studenti zůstali před budovou po celý den.

20. 12. – KSČ začala s předáváním některých budov, které by měly sloužit hlavně zdravotnictví. Začalo se s přejmenováváním některých ulic a náměstí v Praze. Náměstí Krasnoarmějců bylo přejmenované na náměstí Jana Palacha. Přejmenovávání bude pokračovat.

22. 12. – Představitelé všech politických stran a OF se shodli na kandidatuře V. Havla na úřad prezidenta republiky a A. Dubčeka na funkci předsedy Federálního shromáždění.

23. 12. – Bývalý tajemník městského výboru KSČ M. Štěpán byl odvedený do vazby pro údajné podezření z vydání rozkazu ke krvavým represím 17. listopadu.

29. 12. – Krátce po 10. hodině vstoupil do Vladislavského sálu na Pražském hradě Václav Havel v doprovodu předsedy Federálního shromáždění Alexandera Dubčeka a předsedy vlády Mariána Čálfa, jako devátý československý prezident.

Zvolen byl jednomyslně!

Václav Kovanda – kronikář obce, 1989

Listopad 1989 (ČTK)